

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztőség,
hova a lap szellemi részét
illető minden küldemény
küldendő:
Nagy-Péterfia-utca 977.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DÍJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr, $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél áremérendmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a külső hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Husvét ünnepén.

A feltámadás és az élet öröm-ünnepé, vajjon kinek keblét ne töltene el vigasztalással és vigassággal? Az a hit, az a tudat, az a bizonyosság, hogy e földi lét múlt ideje után, örökké tartó boldogságban dicsőítjük Istent — vajjon nem buzdítaná-e ez, lelkeinket hálaadásra és ajkainkat győzedelmi ének zengésére? Hogy a mi Fejünk, Urunk és Királyunk él örökké és kezében tartja a pokol és halál kulcsait — vajjon ez a tény nem győzné-e meg értelmünket a felől, hogy Jézus tökéletes Megváltó és Idvezítő?! Bizonyára, valóban úgy van!

Felemelt fővel, nyilván teszünk hát vallást most ismét a husvétii evangyéliom igazságáról s mint messzi távolból előtörő győzedelmi harsóna-hang új erőt, bátorságot és jó reménységet kelt a csüggedező s alélt lelkekben: olyan formán hatja át ma egész valónkat ama mennyei szózat: „az Ur feltámadott“!

Ez az igazság a mi hitünknek romolhatatlan fundamentuma, ez az evangyéliom a mi lelkünknek legédesebb vigasztalása és ez a tény a mi feltámadásunknak s örök életünknek záloga. Mert ha Krisztus feltámadott, akkor mi is feltámadunk, s viszont ha mi fel nem támadunk: akkor Krisztus sem támadott fel a halálból. Ámde Krisztus feltámadott a halálból és azoknak, a kik elaludtanak, lett első zsengejük. S miként halálával eleget tett bűneinkért az Isten igazságának: azonképen feltámadásával diadalmat szerzett nekünk a halál felett s meggyőzött a felől, hogy az Ő ereje minket is új életre támaszt s feltámadása a mi dicsőséges feltámadásunkról is bizonyos kezességet nyújt. Annakokáért ma, a Jézus feltámadásának tényéről vallást tevő szemtanuk ama szavaival köszönhetjük egymást: „Az Ur bizonynyal feltámadott“!

Vajha e szent igazságnak hallatára felbuzdulna s vigadozna a mi bensőnk s élő hittel, jó reménységgel tekintenénk a jövőbe s őszinte szeretettel munkálnók az Isten országának terjedését s embertársainknak közös boldogságát! Vajha a bűn halálából új életre ébrednénk s a bennünk és körülöttünk tapasztalható élettelen-ség s tehetetlenség állapotából erkölcsi hivatásunknak és örök rendeltetésünknek helyes tudatára juthatnánk! Vajha Jézus feltámadásának hasznai és áldásai mennél nagyobb mérvben meglátszanának egyeseken, gyülekezeteken, népeken, nemzeteken, egyházak és államok életében s az egész föld kerekiségén egyaránt!

És a husvétii győzedelmi evangyéliom ismerése után egy pillanatig sem kételkedhetünk a felől, hogy mindezen óhajunk bé fog teljesülni, ha hiszünk a bűneinkért meghalt és megigazulásunkért feltámadott Jézus Krisztusban!

A hit tárgya azonban kizárólag és egyedül az igazság és élet Fejedelme, nem pedig a hamisság és a halál rémes szelleme; a miből következik, hogy az a sokak ajkáról elhangzó hivatalos egyházi hit, mely pusztán csak kegyes szólásformákban, meg élettelen merev tételekben, avagy bűnös, önző érdekeket elpalástolni törekvő képmutatásban nyilvánul — bizony ám ez *nem* hit, hanem egyszerűen pia fraus. Korunk álarcos vallásossága, valamint a tévtanítók, hamis próféták csalárd hitegetései és a tagadás szellemének folytonos ostromai ellenében, egyedül az Ur Krisztus evangyéliumának hatalmával állhatok meg szilárdan; de más oldalról ugyanez az erő tehet bennünket képesekké arra is, hogy a szabadság és tökéletesbülés útjába gördülő mindennemű akadályokat leküzdve, az elibénk tűzött célhoz mind közelebb, közelebb juthassunk. — Elhagyva hát a világ játszi dicsőségét, tündéres bájait és hiu bölcsekedését, keressük

boldogságunkat a bűneinkért meghalt és örök üdvösségünkért feltámadott Krisztusban. Higyük igazán Ő benne! mert ez a mi hitünk az a győzelem, mely meggyőzi a világot.

Ezzel a vallástétellel szívünkben kívánunk Lapunk tisztelt Olvasóinak boldog és vidám husvétii ünneplést!

Dr. Erdős József.

A Curia és a zágrábi érseki szék betöltése.

Őszintén megvalljuk, örömmel vesszük sokszor kezünkbe a hazafias Pester Lloyd-ot, mindannyiszor t. i., a mikor az ultramontán sajtó középkori felfogása vagy politikai alakoskodása undorral tölt el bennünket s az eszméknek szabadabb régióiba vágyik lelkünk a klastromi dohos légkörből, melyet azon lapok terjesztenek magok körül. A hamisítatlan, valódi szabadelvűség éltető melege sugárzik e lap márczius 25-diki számának vezércikkéből is, melyet érdemes volna egész terjedelmében megismertetni lapunk olvasóival. De csak a bekezdést ismertetjük meg, mely a mily találó, ép oly finom gunynyal ostromozza a hazánkkal szemben követett pápai politikát.

A zágrábi érseki szék betöltéséről van szó. A cikk azon szavakkal kezdődik, melyek e napokban hangoztattak felénk Rómából. Imádkozzunk buzgón a jó Istenhez, hogy elháruljon azon akadály, mely a zágrábi érseki szék betöltése előtt van. Ezt kívánja pápa ő szentsége s szeretnők látni azt a nyakas horvátot, a ki erre nem egy imádságot, hanem akár egy egész olvasóra valót elmondani kész ne volna. Ha ezzel azután segítenék is a bajon! A jó isten minden bizonynyal engedne a kérésnek, mert előtte bizonyára bármelyik pap, a ki jó keresztyén s egyuttal derék ember, mint érsek sem volna kellemetlen, s miután kormányunkról fel sem lehet tenni azt, hogy oly egyént ajánlott, a ki nem jó keresztyén s nem derék ember, valójában elképzelni sem tudjuk, hogy az Ur és az ő Seregei mi kifogást tehetnének az

ajánlatba hozott érseki kandidátus ellen. De az a végzetes helyzet, hogy ő szentsége a pápa az égiekkel egészen más lábon áll, mint a bűnös és téveteg emberi nemzet, s ha ő szentsége a pápa azon isteni Felség előtt, a kinek ő a földi helytartója, a zágrábi érseki szék betöltése avagy az ajánlott pap megerősítése iránt fenforgó aggályait elébe terjesztendő, vajjon a horvát hazafiak minő eredményt várhatnak imádkozásuktól? Teljességgel távol állunk annak a vádnak még látszatától is, mintha horvát testvéreinket a nekik ajánlott ajtosságtól visszatartóztatni akarnók, sőt ellenkezőleg, ha e tekintetben csak a legkisebb befolyással áltathatnók magunkat, a leggondosabban szívökre kötnénk, hogy a legmélyeségsébb áhitattal imádkozzanak azért, hogy az ég világosítsa meg a Curia értelmét s vezesse érzületét a jó irány felé, hogy hagyjon fel elvalahára a kicsinyes duzzogás ama rendszerével, melyben a sz. István koronája alatt levő birodalommal szemben tetszeleg magának.

Pálczát tör azután cikkiró elsőben a pápai politika azon irányzata fölött, mely még a franco-orosz vadházasságtól sem tagadja meg áldását, majd azon törekvés fölött is, mely az európai világ hatalmi viszonyainak élő alakulásával nem törődve, a rég eltemetett idők meseszerű restaurálását czélozza: a hazánkkal szemben követett pápai politikára ekkép vet világot. A háború kicsinyes elkeresztelésekkel vette kezdetét. Kétkedik-e ma valaki a fölött, hogy ez az ügy nem a Curia által lett rendszeresen felfúva? Van-e még valaki az országban, ha még olyan ultramontán ember is, a ki a februári rendelet végrehajthatóságát lehetetlenítő dogmai akadályban hinne? S feltéve, hogy az a dogmatikai akadály, melyet Magyarország püspökei és érsekei husz éven keresztül nem ismertek, a római Curia pedig husz éven keresztül fel nem fedezett, valójában fennforogna is, kétkedik-e még valaki a fölött, hogy Róma, ha a békét akarja, dogmatikai kérdésekben is száz utat nem tudna találni, mely a békéhez vezet? Hogy az a Curia, mely a tridentí zsinat határozatainak Amerikában érvényessége kérdésében az opportunismus terére húzódott vissza, mely szerint ezen határozatok az új világban azért nem

✠ TÁRCZA. ✠

Adalék a reversálisok történetéhez.

III.

„A mult Ország Gyűlés óta eszközlődött a ki, hogy Felsőleges jó Királyunk által a mult esztendőbe Hand Billét mellett a Nagy Méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanátshoz küldött két rendbeli Felsőleges parancsolatja, mely szerént két fő sérelmeink végképpen orvosoltattak volna; tudniillik egyik, hogy a bizonytalan Apától nemzett gyermekek az anyyok vallását kövessék, másik, hogy senkit, a ki 18 éves koráig, a mely vallásba nevelődött, azt abban többé semmi szín alatt háborgatni szabad ne legyen, ki vivta a Hiererchia, hogy a Törvényhatóságokhoz le nem küldetett, hanem tsak a megyés Püspököknek; de azok is úgy magyarázták, hogy ezen Felsőleges Kegyelmes parantsolat az érejből csak nem ki van véve.

Valóban sajnálni lehet, hogy Ő Excellentiája, kinek fő lelki Pásztori egyik legszebb elhivatata a Házassági csendet és egyetértést prédikáltatni és mégis ezen kör-

levelével juttatya, az eddig békességben élt vegyes házasságbelieknek eszékben, hogy a vallás különbsége miatt idegenkedjenek; — mert mondjon nekem akárki példát eddig arra, kivált mívelt emberek között, hogy a Vallásbeli különbség házasságtörést okozott volna; én ugyan részemről egyet sem hallottam, hanem hogy Papi befolyás miatt sok házasság felforgattatott, arra van példa elég, ilyen a Reversálisoknak az ő Excellentiája rendelkezéséből történni szokott kényszerítése a Plébánosok által, a mi tavaj Hosszú-Pályiba is történt, a hol is a Római Catholica hiten lévő Mátka, a miatt, hogy a Plébános a Református Mátkájától reversálist kért, az Oltárnál hagyta oda Mátkáját és vége lett a Házasságnak.

De mint egy szemérmesség elleni kérdésnek lehet is azt tartani, kivált egy olyan felszentelt Paptól, ki a szüzességre hitet tett le és mégis az eskü előtt, egy szemérmes, ártatlan Leánnyal gyermekről még tsak beszél is, az illy beszéd tsak a hajdani vadkorba létezett praelibatust gyakorló primitians barátok szájába illett volna.

Ugy látszik ezen körlevélből, hogy Ő Excellentiája a mai Világot nem jól ösmeri, mert most már kivált mívelt Emberek a Vallás ágazatairól magányos körökbe nem is szoktak vitatkozni, azzal tartván tiszteletbe a

*érvényesek, mert az új világban azok ki nem hirdethet-
tek — zavarba jött volna talán akkor, midőn arról lett
volna szó, hogy Magyarországon egy kevésbé súlyos
dogmatikai akadályt mikép kell elhárítani vagy — el-
kerülni?*

*De nem akarta a békés megoldást s ezért nem
találta meg a békés megoldás útját sem.*

Kár, hogy a hazai magyar nyelvű politikai lapok
jelentékeny része (tisztelet a kivételnek!) nem tanul né-
met kollegájától egy kevés — liberálizmust! Pedig az
ördög még a tömjénfűsttől sem fél jobban, mint — a
liberálizmustól! (A.)

Az államosítás és a stóla.

Különös iróniája a sorsnak! Most, midőn a társa-
dalom minden rétege fent s alant vállvetve küzd az
anyagi jóléért, hangosan sürgeti — sokszor nem is si-
kertelenül — a fizetésemelést; most, a mikor a tisztvi-
selők fizetésének javításáról csak az imént intézkedett
a törvényhozás egyik faktora: egyedül a magyar prot.
lelkészi kar az, pedig szükséglete legkiáltóbb, szegény-
sége legkirívóbb, melynek zörgetésére csak nem akarnak
megnyitni a fülek, felmelegedni a szívek, mely — a jelek
szerint — közel jövőben, különben is csekély javadal-
mának nem emelését, de csökkentését várhatja. Értem
az anyakönyvek vezetésének államosítását s a polgári
házasság behozatalát.

Elfogultság nélkül nem tagadhatni, hogy a hazai
bonyolult s folyvást zavart viszonyok, mindkettőnek
megvalósítását követelik, — bár a ref. egyház királyhá-
gón inneni részének, elegendő lehetett volna jelenben
az 1868. évi LIII. t.-cz. szigorú végrehajtása is; — a
lelkészi karra azonban, a stólavesztés miatt, mindkettő
káros hatású lesz anyagilag, ha csak — a mi alig re-
mélhető — a törvény nem intézkedik az előálló veszte-
ség kárpótlásáról.

Nincs nyilvánosságra hozva ugyan még egyik ja-
vaslat sem; de a belőlők kiszivárgottakból tudni véljük,

Vallást, hogy az arról való elmélkedésnek legillőbb he-
lye a Templom és így illobbnak tartják azt a magok
heljén tisztelni, mint magános vitatkozások tárgyává té-
vén, azt profanálni, e szerint a Vallást a Templomon
kívül a jó tselekedetek gyakorlásába, főként a felebaráti
szeretethez tisztelik.

Világosodott korunk, bár betsukta is az inquisitio
börtönéit, s szétszórta az Eretnekinzó mágiákat, szinte
tömjént gyújt az Istenségnek és ha a kebeltisztaságot
mérjük, áldozatja tán kedvesebb lézen, mint a Phana-
tikus hajdani; világosult korunk bár résznyire különböző
páján törekszik Údv után, inkább tiszteli a Római
Catholica hitet, mint e körlevelek kiadója, bizonyoságim
a következők.

1-ör. Általánosan a Pásztori Körlevélből, melyről
többször mondatik, mennyire csak a Catholica hitnek
kedvez: úgy annak egyes helyeiből nyilvánosul, hogy
Ő Excellentiája a Catholica Vallást oly gyengének s
tagjait oly ingékonyoknak véli, melyeknek védül Pász-
tori Körlevelét intézni kénytelen, melyek, ha más véle-
ménnyel egy fedél alá szorulnak, e mellett károsulnak
s elenyésznek.

Korunk szabad elműsége nem sérti így a Római
Catholicus hitet, s nem igyekszik ezen agg tölgyet vé-
kony rúdunk támogatni; mert a hit, ha meggyőződésem

hogy a házassági egybekelésnél az egyházi esketés csak
azon esetben maradhatna el, a polgári megkötés mellett,
ha maga az egyház gördítene elé akadályt. Eddig stóla-
veszteségről panaszkodni nem lesz miért. A kettős el-
járás azonban fáradság, s a mennyiben hihetőleg az
állam szolgálata sem lesz díjtalan, — költség tekinteté-
ben is kettős teherrel fog nehezedni az egybekelni akaró
felekre. S ha a vadházasságok előszeretettel emlegetett
oka az volt eddig, hogy a házasság megkötésének sok
költsége és akadályja volt: ez okok jövőben csak sza-
porodván, természetes következményük az leend, hogy
a vadházasságok is szaporodni fognak; s elvégre az
egyházra, mint az erkölcsiség elsőrangú s hivatott őrére,
kívánatos leend az eljárás egyszerűsítése. A mennyiben
pedig nem remélhető, hogy az állam, jogának nehezen
megszerzett gyakorlásáról ismét lemondjon, az egyházi
megáldást kell tenni olyanná, mely a felek tetszése szerint
igénybe vehető vagy mellőzhető, a házasság érvényének
séremlme nélkül. Es nem kell látnoki lélek megjósolásához,
hogy az a szegényebb néposztály, mely számra nézve
nem megvetendő csekélység egyháztársadalmunkban, s
melyre a polgári és egyházi folyvást fokozódó igényű
intézmények fentartása már-már roskasztó teherrel ne-
hezedik, legyen bár benne szeretet vallása, buzgóság
egyháza iránt, anyagi ok miatt mellőzni fogja, mit mel-
lőznie lehet. S ez által lesz a stóla-jövedelmen nagyon
jelentékeny csorba ütve.

Hasonlag veszteséggel fog járni az anyakönyvek
állami vezetése is, mert — mint e b. lap f. évi 9-dik
számában dr. Kovács Sándor nagyon helyesen meg-
jegyzí — attól a naptól kezdve, a mint az állami anya-
könyvvezetés életbe lép, az egyházi anyakönyvek köz-
okmányi jellegüket és erejüket el fogják veszíteni, s
következésképp azokból közhatálylyal bíró kivonatokat a
lelkészek nem adhatnak ki.

Az állam, igaz, eddig is díjtalanul használta az
egyház anyakönyveit és legcsekélyebb viszonzószolgálat
nélkül vette igénybe az ezeket vezető lelkészek szolgál-
latát; de ha ez történt tiz esetben, bizonyára más tizben

alapszik, tartósb erőt tud abban vetni, minőt külső kö-
rűlmény kidönthetne, ha pedig nem, ismét jobban tiszteli
a Vallást, mintsem hogy azt valakire tolni akarná.

2-ör. Megyész Püspök Ur Ő Excellentiája a Pásztori
irat s azt kísérő 2-ik Körlevél tanúsága szerint a Római
Catholica hitbe haeresist hoz be; mert a Római Catholica
hit ágazatai szerint a Házasság Sacramentumnak tartatik
és most Ő Excellentiája a házasságot oly részletektől
fosztja meg, melyek egyenesen a Sacramentom lénye-
gére tartoznak. Ugyanis vegyes házasságokat ezentul a
Szent Oltár előtt köttetni, a szokott külső szertartásokat
tétetni, s az Egyházi áldást rájuk adatni ellenzi s így
elszakítja a szellemi rokonságot is, mely inter bapti-
santem baptisatumque eddig létezett és az Egyházi tanból
Hazai Törvényeinkbe is átvétetett, sőt Reversalisok
kényszerítése által ezen szentség polgári kötése mintegy
profanáltatik és ily áldatlan szövetségek készültek már
ezen körlevelek óta, így szűnt meg a Váradí Püspöki
Megyébe a Házasság Sacramentum lenni.

3-ör. Ő Excellentiája ezenn Pásztori iratokkal ön-
magával is ellenkezésbe jön. Ugyanis e Pásztori Kör-
leveleknek szintén Ő Excellentiája egész életének a
Püspöki nagy jövedelmekből kiadások bizonyítások sze-
rét, törekvése nem más, mint a Római Catholicusok
számának megtartása és nevelése; már ha általán min-

mégis csak díjért adattak azokból kivonatok, a mely díjakra jövőben szintén nem lehet számot tartani.

Igaz, hogy e veszteség sem lesz érezhető mindjárt egész nagyságában, mert hiszen a régebbi anyakönyvekből ezután is a lelkészek adnak kivonatokot; de hát elvégre is eljön az idő, mikor ezek, mint „a multnak tisztas emlékei, egyedül csak történeti érdekekkel fognak birni!”

Lehet, hogy e materialismus dissonas, a polgári házasság ideáját magasztaló hymnus harmoniájával; de vele számolni kell, s bizonyára nem kevesbiti az 1848. XX. t.-cz. életbeléptetését, s addig is, míg ez megtörténhetnék, az államsegély emelését sürgető okokat!

Kovács Lajos
ref. lelkész.

KÖZÉLETÜNK.

Elkészt védelem, ének-ügyünk és egyéb.

E becses lap mult évi 48. számában egy ének jelent meg tőlem e cím alatt: *Özvegyek és árvák éneke* (halottaik emléknapiján), melyet S. Szabó József úr ugyanezen lap 52. szintén mult évi számában „A kegyelet dalnokai” című cikkében, *Szentpétery Sámueliünk* egy ilyen forma alkalomra s talán a „Gömöri Lapok”-ban megjelent énekével *elvi* s az általam írottak pedig egyik versszakában kifejezett gondolatomat *dogmai* szempontból is elítéli s cikke végén nagyon helyesen mondja: „Most, midőn úgy templomi, mint temetési énekeink átalakítás alatt vannak, azt hiszi, e sorok megírásával nem végzett hasztalan munkát.”

Nem, sőt nagyon helyesen tette, mert a lapok, ezek a mi megbecsülhetetlen szócsöveink, organumaink épen arra valók, hogy általok eszméinket tisztázzuk, a szétágazó nézetekből közvéleményt teremtsünk és a napi kérdéseket helyesebben oldjuk meg. Bárcsak volnának

többen, a kik a mi árva ének-ügyünknek is komoly, lelkes és fáradhatlan szolgálatába állanának. Mert hol vagyunk s mennyire mentünk ezzel? Talán csak az Alphájánál vagyunk még!

Ének-ügyi bizottságunk kiadta, hogy mely énekek irandók át s mely dallamok maradnak meg, de hogy azok *dalméreteit is megállapította s közölte volna velünk*, olyan nincsen. Irtunk néhány alig számbavehető éneket azelőtt és azóta, de hogy egyeznek-e azok *szövegrythmusai a dal rythmusaiival*, minthogy azt csak nagyon kevesen tudják, azzal senki sem gondol. Már pedig, ha azok meg nem egyeznek, legyen bár az egyik úgy, mint a másik, úgy a dal, mint a szöveg is kitünő és magyaros, hogy azt jól lehessen magyarul, e kemény nyelven énekelni, a felett vitatkozni meghaladott álláspont.

Én ismerem azokat a dallamokat s jól is énekelvén mind, ha szöveget írok rájuk, nekem nem is dőcögnek, mert úgy írom; de ha a dalrythmus szerint másként kell énekelni, úgy már dőcögni fognak. Hát még, a ki énekelni sem tudja e darabokat, pláne nem tud énekelni, miként írhat azokra jó szöveget! Így hát jobb, ha le tesszük tollunkat, mert hasztalan, tökéletlen munkát végzünk. A versnek technikája fő küllék a költészet egyéb műfajánál is; csak úgy szép az, ha az jól meg van tartva; a hymnusznál pedig lengeledhetetlen az, mert ott a dal és szöveg — ha dallamosítva van ez — együtt karöltve járnak.

De térjünk a főtárgyunkra.

Szentpétery bátyánkat, nem ismervén a művét — őt igen jól ismerem — nem veszem védelmembe. Ő arra nem is szorult. Tudta ő, hogy mit csinált, midőn azon művét írta. Arra, hiszem, nem gondolt, hogy halottak estjén a temetőbe menjenek ki, hol azt elénekeljék. Hanem inkább azért írta, hogy ha lesznek, a kik ezen vagy más estvén megemlékezvén az ő halottaikról, házi isteni tiszteletet rendeznek, legyen egy énekük is, mit fájalmuk enyhítése s lelkük vigasztalására elénekelhesenek.

den vegyes házasságot ellenz Ó Excellentiája, ekkor a Római Catholicusok szaporodásának egyik forrásáról, a Protestans anyákon kapandó nyereményről hite és Valása ellen önként lemond, ha pedig csak a Protestans férjek és Catholica nők közt tiltya meg a vegyes házasságot, akkor ismét Hiveinek igen részét, úgy mint azonn Catholica Leányokat, kik Protestansok közül találnák fel férjeiket, egészen ki rekeszti a házassági életből és az általok születendő Nemzedékektől, mellynek része a Római Catholica hitet követendené, megfosztja a világot s tulajdon Anyaszentegyházát, s mi számos Catholicus leányok jutnának a sorsra, mellyet felsőbb érinték, kitünik Püspök Ur Ó Excellentiájának saját schematismusából, hol a Catholicusok száma bizonyosan nints kevesitve. E szerént a Várad Püspök; Megyében a Protestansok sok száma a Római Catholicusokét hatszornál is fölebb mulja; azt pedig elhiendi Ó Excellentiája, hogy az ártatlan leánykákból ki nem okoskodhatja azon természet tanította egyszerű mathe-sist, miszerint hat Protestans, s egy Catholicus közül valamelyikben hihetőbben feltalálják az óhajtott kelle-meket, mint az egyetlen egy Catholicusban. De tán azt kívánja Püspök Ur Ó Excellentiája, hogy mivel a Catholicus férfiak bizonyos része coelibátusban él, a nőnem egy része is ebbe maradjon. Igen éljen coelibátusban

azon hölgy, ki arra önként vállalkozik, s maradjanak meg az Apácák, a két nem hőtli coelibatus egyensulya okáért, de bár mi mellékes utakon a coelibatusra kény-szerítés igaztalan, és mivel a coelibatusban élő Catholicus férfiakhoz képest, miként a fellyebbiekből kitetsző, szer-telen nagy leendene a Catholicus hölgyek száma, kik házasságon kívül maradnának, Püspök Ur Ó Excellentiája érdeke és az erkölcsiség roppant ellenkezésbe jönne. Valóban e választást szorító pátense érdemelné, hogy a Catholicus nők ünnepélyes ellenmondást tegyenek, s ki tudja mi következnék innen a Papi rendre? holott minap a Themse parton egész miniszterium halt el, mi előtt megszületheték, ily földi angyalkák jogsérelmei miatt.

Mennyivel inkább illőbb, hiveik sziveikre hatóbb az Idvezítő Isteni tanátsával megegyezőbb, a jelen és utókor jó emlékezetet megérdemlőbb, ditső tette lett volna Ó Excellentiájának, ha ezen Pastore helyett egy Török Szultannak a birodalmában létező sokféle vallások eránt kiadott, aranybetüket érdemlő parantsát hirdette volna ki ezen Pastoraléjába, ki is a Főpappali tanátsko-zása után ily értelmű parantsolatot hirdetett ki a 3. /- alatt:

„Parantsolom Fő törvénynek íródjon
Minden Vallás Országomban tiszteletben tartódjon.“

A római katolikusok által városokban divatba jött s már-már reánk is sok helyt ráncragadt halottak estéje fényes ünnepélyének én sem vagyok barátja, sőt el is ítélem azt. Szépnek szép, de örömtűzet gyújtani ott, hol sírnak, a legnagyobb helytelenségnek tartom.

Én a Nagypéntek és Áldozócsütörtökön kívül — mint a melyeket más napokon ünnepelni nem lehet — hétköznapon általában egy ünnepet se tartanék. De ezen szép és üdvös mózesi eszmától, mely isteni parancsként áll fenn: „hat napokon munkálkodjál s a hetediket szenteljed meg“, mennyire eltértek még a zsidók is! Nem tartanám meg még az újévit sem; hanem, mint az ó-évit megtartjuk az utolsón, ezt az első vasárnapon tartanám meg. Mert, ha nincsen az időnek se vége, se kezdete, miért ünnepeljük mi a kalendáriumoknak első napját?

A halottak emléknapját azonban — eltekintve a római kath. dogmától — mégis megünnepelném úgy, mint a reform. emlék-ünnepét is megtartjuk, egy vasárnapon, még pedig május első vasárnapján. Még azt sem ellenezném, ha azon a délutáni isteni tisztelet — reggel mindig kihirdetve — egy imával, ha tetszik, beszéddel is, a temetőben tartatnék meg. Ekkor aztán nem tartanám szorosán magamat az ünnep megtartása végett az első vasárnaphoz. Ha nem lenne arra való az idő, utána egy vagy két hétre tartanám meg, de mindig május hóban; mert ez ünnep csakis mindig ekkor, ebben a szép tavaszi hónapban volna megtartandó abban a szent városban, melynek kapujára ez van írva: „Feltámadunk!“ Ekkor boldog s boldogtalan a tavaszi virágokkal feldíszítné halottai sirhalmát — reggeltől délutánig lenne arra idő is — s temetőink sem lennének olyan elhagyatottak, mint milyenek sok helyen a botránkozásig azok ma. De abban a temetőben ének, ima, vagy beszédben elejtett egy szó magva több gyümölcsöt teremhetne, meglehet, — esvén az az anyaföldön anyaföldre — mint száz és száz a templom szikláit közt. Ez az én álláspontom a halottak emlék-ünnepére nézve és ez elvet Szabó úr és mások ellenében is bátor vagyok hangoztatni.

A fent jelzett, Szabó J. úr által perhorreskált ének

Tettes Karok és Rendek! Ha az ez előtti minden vegyes házasságok is, noha a Római Catholica hit szer-tartásai szerint, a szent oltárnál, vallásos szentséggel és törvényesen kötettek és mégis az 1-ső Pastoraléba csak visszaéléseknek és kénstelenségből kötetteknek nyilvánítatnak, ugyan mi szomorú következtést várhatnak azok, kik a 2-ik Püspöki rendelet szerint, minden Ekklésiai szertartások nélkül, ily Vallást lealacsonyító módon, csak háznál eskettetnek össze és törvényeseknek nem tartatnak Ő Excellentiája által. Nem adatik-e ezen móddal akárkinek, sőt magoknak a házaspároknak is, kivált a miveletlen köznép között, minden napi szemrehányásokra és viszálykodásokra alkalom, nem lehet akárkinek is ezen házasság törvényességét, úgy a nemzedékeknek Polgári léteket is kétségbe hozni. Hát még, ha jövődőkre gondolunk, mi szomorú következtést lehet várni a társaságos életre és a Szent Szék előtti való perekre, egy új dirimens ok nem lesz-e ez? holott a Római Catholicusoknál a házasság Szentség lévén, eddig elválaszthatatlannak tartatott.

Hogy tehát ezen szomorú következtések elkerültes-senek, azon esetre, ha Püspök Ur Ő Excellentiája ezen rendeleteit nem revocálja, esedezem a Tettes Karok és Rendek előtt, méltóztassanak Királyunk Ő Felsege színe eleibe küldendő alázatos felterjesztésekben kérni Ő Fel-

megírására pedig engem is az vezetett, hogy a midőn a házi áhítatosság számára irt imakönyveinkben az öz-vegyek és árváknak is van imájok, ott, a hol több özvegyek és árvák vannak, lenne hozzá énekök is. Ebben midőn azt mondom: „Küld el hozzánk hát (vagy: Küldd el hát hozzánk, mert nem tudom, 2+3, vagy 3+2-e itt a vezető dallam első két mérete) Szentleked-del, Halottaink hű árnyékát“, azt értem, hogy azoknak emlékünkből már elmosódott képét mutassa fel mi nekünk. Mert olyanok már azok a mi emlékünkből, mint Baksai mondja a szombat esti imájában a multról: „csak enyésző képekben (mintha mondaná: árnyékképekben) lebegnek már előttünk átélte örömei s örök feledés éjje-lébe tűnnek el azok nem sokára.“ Azt kérem én tehát azon mondatban, hogy jöjjön segítségünkre a Szentlélek, hogy ne feledjük azokat, kik értünk éltek s haltak. Megértette azt, hiszem, a nt. szerkesztő úr is s azért nem tagadta meg a műnek a közlését, miként arról bíráló ő hozzá szólott. Egyébiránt a Szabó úr és hozzá hasonló gyengék kedvéért, más szöveget irtam annak helyébe. Azt azonban nem hiszem, hogy ha úgy ma-radna is, a kisértetekről szóló tan lenne abban hirdetve. Szabó úr is tudja azt, hogy az ének nem tanok hirde-tésére szolgáló predikáció. Hiszen így e mondatot: „Az egek ülő széked“, sok egyebekkel, régen ki kellett volna törölni az énekünkből, sőt az „Ég“ szót ki a szótárák-ból is, mert az üres fogalom már ma.

Nem gondoltam én tehát azon ártatlan sor írásakor sem a görög, sem a római vallásokra; sem nem identi-fikáltam abban akaratlanul, vagy tudatlanságból vallásos nézeteimet, a pogány görögök, vagy rómaiak vallásos felfogásával, miként Szabó úr hiszi, ki hihetőleg barátja a görög és latin nyelv oly mérvben való taníttatásának, melyben azt a középiskolákban ma még tanítják (mely arra nézve kevés, hogy megtanulják, arra nézve pe-dig sok, hogy meg ne tanulják) s akaratlanul, vagy öntudatlan — én nem mondom, hogy „tudatlanság-ból“ — elárulja, hogy milyen abszurdumokat is lehet azokon olvashatni. Hanem azt már kimondom, hogy

ségét, hogy ezen Pastorale szellemében kötött és kötendő szerentsélen házasságokat, melyek minden Római Ca-tholicus hit szerént való szertartástól, s mi több a bene-dictióktól is, mint különben is Apostoli királyunk tör-vényeseknek kihirdettetni kegyesen méltóztassa.

Melly alázatos észrevételeim felterjesztése után, magamat a T. KK. és RR. továbbra is ajánlott mély tisztelettel maradok — a Tettes Karok és Rendeknek alázatos szolgáljuk

Idősb Szilágyi Lajos mk.“

Szilágyi Lajos és a hozzá hasonlók erélyes fellé-pésére valamennyi megye feliratot intézett Lajcsák F. nagyvárad püspök 1839. márczius havában kibocsátott körlevele ellen, melyeknek első sorban a lett az ered-ménye, hogy a püspökök az eddigi szokások szigorú megtartására hivattak fel; az 1843—44-ik országgyűlésen pedig hosszú viták után megalkottattak a vegyes házasságokról és az áttérésről szóló nevezetes törvények, melyek azután a szükséges változtatással az 1848-diki alaptörvények közé átvették.*

Közli: Benő János.

* V. ö. 1844. évi Országgyűlési Törvényczikkelyek. III. 1—11. §.

a ki úgy vélekedik, hogy azok a klasszikus költők koruk hitének nyomása alatt irtak, az, Homeroszt, Ovidiust, Horácot és Virgiliust olvasni olvashatja, de megérteni soha, soha sem fogja, — annak ilyen mű való csak felolvasásra: „Fő Pozsonyvármegye, Pozsony városával, mely jeles a király koronázásával“ stb., mely igaz is volt és vers is, de — nem költemény.

Szamos-Dob.

Lénárd István.

IRODALOM.

Emlékkönyv. Azon örömmünnep alkalmából, melyet a dunántúli ev. ref. egyházkerület rendezett Nagyméltósági Tisza Kálmán valóságos belső titkos tanácsos stb. stb. egyházkerületi főgondnok tiszteletére egy negyed százados főgondnoki áldásos működésének évfordulóján. Kerületi határozat folytán szerkesztette *Vályi Lajos* egyházkerületi egyházi főjegyző. Pápa 1893. — Nagy negyedről alakban, igen szép kiállítással jelent meg ezen Emlékkönyv, hozván Tisza Kálmánnak, egyházunk ezen nagy vezéralakjának arcképét is. Le van benne írva a negyedszázados ünnepély minden előzménye, teljes lefolyása, a Komáromban elhangzott minden üdvözlő beszéd, asztali toaszt, az ünnepelhez intézett számos telegramm és üdvözlő levél, mely utóbbiak közül közölni óhajtjuk a debreczeni főiskola tanárkarai által, illetőleg azok nevében az ünnepelhez intézett következő levelet: „Nagyméltósági főgondnok úr! Kegyelmes uram! Midőn most a dunántúli ev. ref. egyházkerület közönsége Exczellenziád 25 éves főgondnoki működésének évforduló napját ünnepli, mi is, a debreczeni főiskola összes tanárai szerencsésekknek érezzük magunkat, hogy őszinte hála, mely tiszteletünk s erős ragaszkodásunk kifejezésévé a tisztelgők soraihoz csatlakozhatunk. Igen, mert az a negyed század, melynek lefolyására Exczellenziád ma, keresztyéni tiszta önműveléssel és teljes megnyugvással tekinthet vissza, ez az időszak csak egy része annak a küzdelmes, de dicsőséges múltnak, melynek minden fontosabb mozzanata Exczellenziád nagy nevével függ össze. Innen van az, hogy hazánk és közelebről ev. ref. anyaszentegyházunk híven érző polgárai között nincsen csak egy is, a ki ne járulna legalább egy virágszállal vagy babérlevéllel amaz érdemkoszorúhoz, melylyel a hála és elismerés génusza ma Exczellenziád halántékát ékesíti s a mely alkalomból mi is az örvendezők sokaságával együttérve kívánjuk: Isten éltesse, Isten vezérelje, Isten áldja meg Exczellenziádat évek hosszú során át kedves családjának örömeire, szeretett hazánknak javára s anyaszentegyházunknak boldogítására. Hála, tiszteletünk s ragaszkodásunk ismételt kifejezése mellett vagyunk Exczellenziád alázatos szolgálói a debreczeni ev. ref. főiskola összes tanárai s azok nevében dr. Erdős József akadémiai igazgató.“ Jól esett e könyvben látnunk a szeretetnek s az igaz szívből fakadt tiszteletnek számos kifejezéseit. Jól esett nekünk e könyvet olvasunk különösen most, mikor e nagyságunkat porba akarta rántani a fanatikus düh, s a minden nemest, minden fölemelkedettet földő pártérdek. A ki ezen utóbbi hájzában is nemesen tűrve, a bántalmakat szíve mélyében dolgozva fel, állott: az újra csak a komáromi jubiláns, egyházunk vezére, Tisza Kálmán volt. Isten éltesse őt minden jók örömeire!

A magyarországi középiskolák újabb szervezete történeti megvilágítással. *Dr. Klamarik János.* A mű első fele. Budapest 1893. Az Eggenberger-féle könyvkereskedés. A mű második fele még ez évben meg fog jelenni. Szerzőnek ilyenmü munkája, mely „a magyarországi középiskolák szervezete és eljárása“ cím alatt 1881-ben jelent meg, s mely elismerésben részesült, néhány példány kivételével elfogyott. Középiskoláink újabban az 1883. évi XXX. t.-cz. következtében átalakulván, új könyv megírása vált szükségessé. Ugy tartalma, mint a feldolgozás módja is egészen új. Még vissza akarunk reá térni.

A francia-magyar és magyar-francia nyelv szótára, mely magában foglalja mindkét nyelvre nézve a szójegyzéket az akadémia, Bescherelle és a legjelesebb szótárírók nyomén. A Pallas részvénytársaság kiadása. A közélet, kereskedelem és ipar, a művészet és mesterségek, a katonai, tengerészeti tudományok, a természet és egyéb speciális tudományoknak leggyakrabban használt műszóit; az újabban használt, némely már avult, és némely idegen szókat; a történelem, földrajz és hitregetanban előforduló tulajdonnevek nagy részét, a rokonjelentésű és rokonhangzású és ellentétes szavak közül a legfontosabbakat, nagyrészt a germanizmust vagy gallicizmust formáló francia szólamokat lefordítva, a családi élet sajátos szólárait s közmondásokat stb. stb. 5 kötetben, vagyis francia-magyar rész 3 kötetben, — magyar-francia rész 2 kötetben. Ára együtt félbörkötésben 20 frt. Az egész művet havi 2 forintos részletfizetés mellett meg lehet rendelni és szerezni *László Albert* jó nevű könyvkereskedésében Debreczenben.

ÜNNEPI KÖLTEMÉNYEINK.

Feltámadott.

*Mi az, miről zug ércznyelvű harang?
Mi az, mit ezrek sováran keresnek?
Egy sir, a melyen mély gyász nem borong,
A melyen örök fény sugára reszket.
És ünnepórán zeng a dal:
Áldott az Ur, ki életet adott.
Legyőzve a halál. Mily diadal!
Feltámadott, feltámadott.*

*Ez elhagyja a fényes csarnokot,
Melyet díszíte bársonnyal, virággal.
De abban szíve fájón dobogott,
Neu érve bé a csillogó világgal:
Fényes halál! nincs élet itt!
A szomju szív hol lelhet harmatot,
Mely szomjat olt, mely éltet és üdit? . . .
Feltámadott, feltámadott.*

Az a sötét nyomort hagyja oda,
Lerázva ennek nagy, nehéz bilincset.
S eljött ide, hol — óh minő csoda! —
Egy kised mélység ontja drága kincsét,
Kincsét: az örök életet,
Mely béragyog bús, szomorú lakot,
Melylyel szegény is gazdaggá lehet.
Feltámadott, feltámadott!

*

Ennek keserv paskolta homlokát,
Villáma a borongó szenvedésnek.
Óh hát csupán a villám villog át
Borús felhőin a dühöngő vésznek?
Nincs derű, vigasztalás?
Jöjj ide, jöjj; nézd: borulatot,
Mint tépi át egy égi villanás:
Feltámadott, feltámadott!

*

Amannak arcán sírhalom pora,
A melyre sirva nem régen borula;
Megrészegíté fájdalom bora,
Jaj, hogy megingott, hogy megtántorula!
Óh hát örökre válni kell?
Ne félj: a kedvest újra láthatod.
Halld, a mit hívek ajka énekel:
Feltámadott, feltámadott!

*

Ez, a legárvább mindenik között,
Önmagát nem lelta a világban.
Hajója a kételybe ütközött
És nem hívé, hogy egy dicsőbb világ van.
Mi hát az ember? Föld pora?
A sirho' jöjj; ebben megláthatod.
Könyv ez. Milyen fényes minden sora:
Feltámadott, feltámadott!

*

Lásd: mindenütt, hol érző ember él,
Csak e tudatban lel vigasztalásra,
Hogy a mi van, csak alakot cserél,
Sírját az elmulás hiába ássa.
Por porba hull, a lélek él,
Keres magának új csillagzatot,
Vagy az örök szellembe visszatér:
Feltámadott, feltámadott!

*

E bolygó, mely nagy útján még kering,
Melyet tanyánkul rendelt égi végzet,
Egy új chaosban ködbe száll megint,

Ha már minden kiirt futást bevégezt.
Aztán mi lesz? Örök halál?
Nem. Ujra zendül a bölcsődal ott,
Hol új világ, új születésre vár:
Feltámadott, feltámadott!

Jánossy Soltán.

Külföldi apróságok.

Franciaországban a protestáns egyházi tudat mind inkább-inkább határozottan nyilatkozik, mindennemű czélatos kísérletekkel szemben. Ez nevezetes jelenségnek tartható, ha figyelembe vesszük, hogy ott a jobb lelkek egyfelől a hitetlenség, másfelől a katolikus papuralom rémletes ostromainak vannak kitéve s a szabad szólás vallási kérdésekben nem csekély erkölcsi bátorságot feltételez. Jól tudja ezt a sedáni konzisztorium is, mely a múlt év folyamán felemelte tiltakozó szavát a közoktatási miniszter abbéli eljárása ellen, hogy ez a montaubani theologiai fakultás egyik tanszékét a ref. egyház konzisztoriumainak megkérdezése nélkül töltötte be. E felszólalás következtében az államtanács a miniszter intézkedését hatályon kívül helyezte. Ebből azután egész bonyodalom állott elő. Nevezetesen a fakultásnak egy már tényleg működő tanára, ki épen ilyen törvénytelen módon volt kinevezve, állásáról lemondott, s csakis a miniszter kívánságára folytatta tovább ideiglenes hivatalát, a míg ugyanis az ügy végelintézt nyert. Ez pedig olyanformán történt, hogy az időközben még újból megüresedett és így most már összesen három tanszék közül kettőt a pozitív egyházi, egyet pedig a liberális párt szája ize szerint töltöttek be, mire a vihar lecsendesült. Egy példa arra, hogy a hol az egyháztanács-gyűlések, azaz a presbyteriumok, illetőleg konzisztoriumok hivatásuknak teljes tudatával bírnak, ott első sorban is ezeknek kell folytonosan éberren lenniök, hogy úgy felfelé, mint lefelé, úgy a felsőbb hatóságokkal, mint a gyülekezeti tagokkal szemben megóvják az egyház jogait és szabadságát. A hol ez a tudatosság hiányzik, ott ernyedés, lankadás, hanyatlás áll elő minden tekintetben. Mert „ha a só megizetlenedik, ugyan mivel sózattathatik meg?” Ám a francia reformátosság sok kiváló és hitbuzgó lelkipásztornal dicsekedhetik. Ezek időről időre ellátogatnak a theol. fakultásokra is, hogy ott az ifjú hittanhallgatók tanulságára vallási és egyházi jellegű felolvasásokat és előadásokat tartsanak és így a lelkipásztori működés mezejéről beviszik tapasztalataikat az inkább elméleti irányu munkálkodás terére s áthidalják az iskola és az élet küzdtere közt mutatkozó űrt, a mi kétségkívül a mily gyakorlati, épen olyan áldásos intézmény lehetne és lenne minálunk is.

Épen ilyen dicséretes, noha jellegénél fogva a most említett gyakorlattal ellentétes természetű az a szokás, melyet az angolok honosítottak meg, s a melyet már Berlinben is utánoznak. Oxfordban tudniillik azt a szép tanulmányozási modort kedvelték meg, hogy a gyakorlati lelkipásztorok közül az érdeklődők nyári szünidejüket a theologiai előadások hallgatására szentelik. Nálunk természetesen az ilyen eszméket idáig még csak hírből sem ismertük. Mert hogy a tanítói póttanfolyamot ezelőtt néhány évvel a tanügyi kormány létrehozta, az szintén a kényszerítő helyzet szüleménye volt. De hogy a mi gazdálkodással is foglalkozó vidéki papságunk, hazulról nyári szünetre mehessen, vagy épen a theologiai aka-

démiákat felkeresse: azt az eszmét alig lehetne megpendíteni. Olyan vagyonos és hitbuzgó államnak és egyháznak lehet ezt tenni, mint a minő az angol, a hol p. o. a Szabad Egyház novemberi nagygyűlésén háromszáz lelkész vett részt: olyan államban történhetik az ilyen, a hol a baptisták missiói társulatának száz éves fennállása alkalmából a kegyadományok a legvérmesebb várakozást is felülmúló bőséges mérvben folytak be. No de azért mi se busuljunk, ne csüggedjünk, el ne bátorlanoadjunk. Ezelőtt husz esztendővel ki merete volna még csak remélni is, hogy az országos ref. közalap létrejöhesse és annyi áldást terjeszthessen, mint a hogy azt Isten iránt való nagy hálaadással és örömmel tapasztaljuk. Deus providebit!

Ha már az angolokról szólunk, ne feledkezzünk meg az ő tőzsomszédjaikról, az írországi atyafiakról sem. Itt laknak a valódi vastagnyaku katolikusok, a kik nem nagyon szívelik a világosság és tudomány terjedését. Mégis ezen ő sajátságuk daczára a protestantizmus napról-napra hódít és az evangéliom fénye egyre jobban oszlatja a tudatlanság ködét. Ebben a tekintetben áldásos munkát végeznek kiváltképen a methodisták, a kiknek ernyedetlen kitartását az Ur oly sikerrel jutalmazza, hogy míg p. o. 1831-ben a lakosság 81 százaléka katolikus volt s ez ellenében a protestánsok csak 19 perczenttel dicsekedhettek, addig már 1891-ben a lakosság egy negyedrésze, azaz minden szából huszonöt, protestáns vallású volt. Ezért jajdul fel olykor-olykor a vatikánbeli „fogoly”, az irlandi péterfillérek gyérebülése miatt. No de bőven kárpótolják e veszteséget a most lezajlott zajos jubileum alkalmából beküldött rengeteg drágaságok. A tisztes agg „Paternoster” meg lehet elégedve. Mi csak azt sajnáljuk, hogy térszűke miatt ez úttal bővebb tudósítást nem közölhetünk.

⊙

KÜLÖNFÉLÉK.

— **E helyen is boldog,** örömteljes husvétii ünnepést kívánunk kedves olvasóinknak. Tegye a kegyelemnek Istene üdvösséggé mindnyájunkra nézve hitünk nagy Fejedelme feltámadásának emlékünnepe!

— **Mélius Péter sirja fölfedezve?** (Lásd: Debreczeni Protestáns lap 1893. év. 163. lapon.) Szabad legyen e tekintetben az illetők becses figyelmét felhívni egy vékony történelmi adatra, mely is ez: A debreczeni ev. ref. egyháznak 21-dik lelképásztora volt Hodászi Lukács. Ez két izben volt Debreczenben lelképásztor, u. m.: első izben 1596—1604. január 1-ig. — Másodizben 1607. január 1-től haláláig, 1613. május 17-ig. 1613. május 17-én, péntek napon, midőn a templomban a prédikálószerében könyörgést tenne, szélütésben meghalt. Temetése volt május 19-én, vasárnapon. Ekkor délelőtt 9 órakor halotti tanítást tartott felette a templomban Gönczi József diószegi pap, ki későbbben püspök is lett. Ez a tanítás nem jelent meg nyomtatásban. A temetőben pedig Keserői Dajka János nagyváradi pap, — később Erdélyben püspök, — tartott felette tanítást. Ez már ki van nyomtatva. Ennek előljáró beszédében azt mondja a többek között Keserői Dajka János: „Tetszék, hogy Gönczi József Uram diószegi predikátor tanítana vasárnap reggel, mely tizenkilencedik napja Pünköst havának, az Templomban: Annak utána a festet kilencz órakor fölővén, az Cinteremben való taní-

tásra én nekem lenne gondom, sat. Az függesztett óra azért elővén, minek utána nagy Pompával, és temérdeki sokasággal, (mert, hogy igazán megvallyam, nem emlékezem reá, hogy én valaha együtt annyi népet temetéskor láttam volna), az testet az nyugalomnak helyére kísértük volna, Vém magyarázatra elő az Illyés elragadtatásának Históriaját, illendőnek és alkalmasnak itélvén azt az jelenvaló állapothoz. Ismértem Nagy fogyatkozásokat a dologban, 1., sat. 2., sat. 3-odszor. *Mert ne talán szómmal be nem érhettem az egész sokaságot, minthogy három hegyecskét, és két völgyet fogott az bé, az mint láthattam.*” sat. sat. Én azt hiszem, hogy ezt a kedves püspökét, Hodászi Lukácsot is oda temette el a debreczeni ev. ref. egyház, a hová az 1572. decz. 15-dikén elhalt Mélius Pétert eltemette. Még a Hodászi Lukács temetésekor kétségenkívül jól tudták, hogy a 40 évvel előbb meghalt Mélius hol van eltemetve. — Ha tehát a három hegyecske, és két völgy meglátszik onnan, a hol Mélius Péter sirját gondolják lenni, akkor ez is egy adat lenne arra nézve, hogy csakugyan ott van eltemetve Mélius Péter. Ezzel egyidejűleg felhivom becses figyelmeket az illetőknek arra is, hogy hát vajjon Sinay Miklós, a nagy történész, meddig fekszik még jelteien sírban a péterfiai temetőben? Én még tudom, hogy hol van a sirja, mert mikor a szabadságharcz idején, mint éneklő gyermek jártam a temetésekre, akkor még meg volt a fejfája is. Most az útszélén két szerény élő-ákácza jelzi laposas sirját, melyet vagy három évvel ezelőtt én hanyattam fel az akkori temető csőszszel, a ki szintén tudta, hogy hol van, és egyenesen oda vezetett. — Hajdú-Böszörményben, 1893. márcz. 26. *Bakóczy János,* m. k.

— **A debreczeni ev. reform. egyházmegye** f. évi ápril hó 11-én fogja tartani közgyűlését szokott helyén, a debreczeni egyház tanácstermében. Előző napon délelőtt ugyanott a népiskolai tanügyi bizottság tartja ülését. E közgyűlés egyik fontos tárgyát fogja alkotni azon bizottság jelentése, mely az egyházmegye és a debreczeni egyház részéről egyenlő számú tagokból alkotva azzal bízott meg, hogy a debreczeni presbyterium által szerkesztett „Javaslat”-ra is tekintettel adjon véleményt a debreczeni egyház és az egyházmegye közötti viszony tárgyában. E bizottság — mint értesülünk — a márcz. 27-ikén tartott második összejövetelében fejezte be működését.

— **A felső-bányai ref. egyházból.** Az itteni egyházi előljáróság nem mindennapi határozattal tette nevezetessé f. hó 12-ikét. Lelkészenek fizetését e napon emelte feljebb ez évi szeptember 1-étől kezdődőleg évi 150 frttal s e javítással egyházunk, lelkészi javadalmát tekintve, bejut a II-od osztályú egyházak sorába. Ugyancsak e napon emelte fel az eddig nagyon szerény javadalmú segédlelkész-tanító fizetését 600 frtra. S hogy kántor-leánytanítójának is teendőjéhez illő s lehetőleg arányos fizetése legyen, ezt is évi 80 frttal javítja. Ez egyházban, melynek 2—3 évtizeddel előbb 1400—1500 lakosa volt, 3 tanító működött. Egyik tanítója a mult év november havában meghalt; a kedvezőtlen bányaviszonyok miatt gyakori kiköltözéseknél fogva jelenleg a népesség 800—900 közt váltakozik, a tankötelesek összes száma pedig mintegy 80 gyermek: az eddig 2 tanító által vezetett fi-osztályok egyesítését akarjuk közelebb egyházi felsőbbségünktől kérelmezni, hogy így az egyház, fi- és leánytanítójának fizetését odáig emelje, mennyi legalább is szükséges arra, mint minimum, hogy egy intelligens névre méltán számot tartó ember belőle kijöhessen. Nincs, távolról sincs ugyan mit dicsekednünk

e javításokkal: de ha látjuk s sokszor a legnagyobb lelki fájdalommal tapasztaljuk, hogy szűk látkörű, önző egyházaink lelkésztől 400—500 frt évi fizetést is sajnálnak, annak kiszolgáltatásában egyik s másik úgy csalja a lelki ügyeiben öt hűséggel szolgált papot, a mint tudja; ha látjuk, hogy a magas kormány nem resteli a 300 frt tanítói fizetést, mint haladást emlegetni, vagyis a kormány megnyugvással veszi, ha egy tanítónak naponként 82 kr. fizetése van: mégis csak elismerés illeti azon egyház elöljáróságát, mely számot vetve a viszonyokkal, az anyagi megélhetést tőle telhetőleg biztosítani akarja azok részére, kik a szellemi, az erkölcsi élet mezején vezérlik, kik küzdenek, hogy gyermekeikből is értelmes, jóra való polgárok nevedjenek. Vajha ez igénytelen sorok is szolgálnának buzdításul az ezt olvasó egyházhíveinknek, hogy ne lenne az egyházunk szolgálatában álló lelkészeknek, tanítóknak a miatt annyi méltó panaszuk, hogy a hűséges sáfár az értelmetlenség, a rosszakarat s háládatlanság miatt nem találja meg méltó jutalmát! Felső-Bánya, 1893. márczius 25. Nagy Lajos, ev. ref. lelkész.

— **A beregi ref. egyházmegye köréből** a következő értesítést vettük: „*Botránys egyházmegyei közgyűlés.* A beregi egyházmegyében márcz. hó 21-dik napján vette kezdetét a tavaszi közgyűlés, melyet az egyházmegyei gondnok oly célból hívott össze, hogy ez alkalommal az esperesi hivatalra már elrendelt és be is érkezett szavazatok felbontassanak. A gondnok azonban, dacára saját rendelkezésének, azzal állott elő, hogy ő törvénytelenül járt el, midőn a szavazatokat elrendelte; ugyanazért azokat felbontani nem engedi. Hasztalan fejté ki az egyházmegye színe-java, hogy az elnök eljárása felett ítéletet csak felsőbb bíróság mondhat, — hogy az általa rendelt szavazatok felbontandók, mert szabadságában áll bárkinek az ellen fellebbezéssel élni és minden sérelemre jogorvoslatot keresni: elnökség a vitát erőszakosan bezárta és e kérdést önhatalmulag a napi rendről levette. Ez eljárás ellen, a higgadságát és méltóságát személyeskedésekkel lealacsonyítani nem óhajtó rész azzal válaszolt, hogy tanácsbírák, egyházmegyei tisztviselők, lelkészek, egyházi képviselők mintegy 40—50-en minden szó nélkül elhagyták helyeiket, azután az eljárás ellen tiltakozva, a további ülésezést törvénytelennek nyilvánítva, kivonultak a gyűlés-teremből. Hogy miképen lett aztán összeállítva a csonkán maradt gyűlés és mi lesz a fentieknek folytatása: ezekről mihelyt tudósításaink megérkeznek, részletesen fogjuk e lap t. olvasóit értesíteni.“ — Eddig a tudósítás. Véleményünk nyilvánításától az eljárást illetőleg tartózkodunk addig, míg a történetekről kimerítő tájékozást nem szerezhethetünk. Az egyházmegye nyugalmát megzavaró sajnálatos eset egyelőre azt a benyomást teszi a távoli szemlélőre, mintha a felvetett forma-kérdés a már megtörtént szavazás várható eredményével való elégedetlenség miatt állítottatott volna oly mereven előtérbe s így annak az eredménynek az elhárítására használtatott volna fel ürügyül. Ha e föltevésünk valónak bizonyul, akkor az eljárást az erőszakosság és önkénykedés vádjától megtisztítani alig lehetséges. Szerk.

— **A szatmári egyházmegye** gyűlése ápril 10. s következő napjain lesz Szatmáron. Főbb tárgyai lesznek: esperesi jelentés az egyházmegye szellemi s anyagi állapotáról; tisztikar kiegészítése a megválasztottak eskütétele által; lelkész-jelölő bizottság választása stb. — *Istvándiba* pályáztak 21-en és így 21 atyafi várta mindezt hasztalan a — jelölés eredményét. Bizony úgy alakultak a körülmények, hogy Vályi Árpád nagy be-

tegsége miatt nem volt egyházmegyei jelölő bizottság, ezért maradt el mindeztideig; a gyűlés első napján ejtik meg valószínűleg. Ugyancsak akkor ejtik meg a zarályáni jelölést is. V. L.

— **Egyházmegyei gyűlés.** A nagybányai reform. egyházmegye ez évi tavaszi közgyűlését ápril 11. és 12. napjain Nagy-Bányán tartja. Az újonnan megválasztott esperes, Bencsik István és egyházmegyei gondnok, Ujfalussy Sándor, a többi tisztviselőkkel együtt ekkor fogják hivatalukat újra elfoglalni. Ugyanekkorra készül az egyházmegye megtartani *Pásztor István* magosligeti agg lelkésznek 50 éves hivataloskodása öröm-ünnepét. Az ünnepély előre láthatólag szép és megható lesz, mert a jubiláns egyike azoknak az ifjú kedélytől sugárzó arcú ősz alakoknak, kiket mindenki szeretni szokott; kit az ifjabb papi nemzedék méltán nevez kedves bátyjának s kit méltán tisztel, sőt bámul az ember, ha elgondolja, miként volt képes oly parányi kis ekkleziában a tiszteletes névnek annyira megfelelőleg élni, s oly tisztes családi életet és háztartást folytatni? A gyűlésre — úgy halljuk — sokan készülnek, annyival inkább, mert a nagybányai vasuti részvénytársulat különben szerfelett drága menetjegyeit fél áron lesz szíves a gyűlésre jöveők rendelkezésére bocsátani.

— **Az ultramontán sajtó** napok óta eltitkolhatlan örömmérettel foglalkozik az Asbóth-féle affaire alkalmából *Tisza Kálmánnal*, naponként hirt adva az ő végleges elbukásáról s érdekesen fejtegetve e szörnyű bukás indító okait, természetesen az igazságnak és őszinteségnek azzal a mértékével, a melyet az ultramontán gondolkodás sötétsége, lelkiismeretlensége, az álszenteskedés alatomossága s a fanatizmus vak gyűlölete megenged, és a melyet a reverendával eltakart erkölcsi léhaság és mihasznaság gyötrő öntudata, szembe állítva a hierarkhia önző érdekeit fenyegető veszélyekkel, igazol és teljesen érthetővé tesz. Hogy a Magy. Állam-ról ne is szóljunk, csak azt emlíjük meg, hogy a „Religio“, a mely egy budapesti egyetemi tanár által szerkesztett tisztán egyházi s irodalmi (?) heti közlöny, „Egyházi Tudósítások“ című rovatjában márcz. 22-éről első helyen Tisza K. bukásával foglalkozik. „Az, hogy a pápával érintkezett, magában véve egy államférfiúra nézve, legyen az bár kálvinista, nem megölő“, — mondja a nevezett lap. Hiszen megtette azt Bismarck is Poroszország kül- és belügyeiben, a nélkül, hogy az ártott volna neki; még Krisztus-rendet is kapott a pápától. „Mi okozta tehát azt, hogy Tisza Kálmánnak a pápával való érintkezés erkölcsi bukását vonta következményül maga után? Ennek a kérdésnek megfejtésénél nemcsak arra kell tekintettel lennünk, hogy mit tett, hanem hogy mily körülmények között, ki tette és mi célból?“ „Ki fordult Tisza K. személyében a pápához Magyarország belügyében? Az a Tisza K., a ki hazaellenes bűnnek deklarálta már azt is, hogy a katolikusoknak vallási fejként a pápa (?). Mily körülmények között fordult Tisza K. a pápa segítségéhez. Oly körülmények közt, hogy minden ember kénytelen volt a jelek után azt itélni, hogy Tisza K. őszintén békét akar a kath. egyházzal, holott épen csakis a végből akart a pápa és magyar katolicizmus támogatásával Magyarország kormányán megmaradni, hogy szövetséges társait megcsalja, vagyis, mint az események bebizonyították, a mai végzetes kultúrharcz számára a talajt elkészítse. És ebben már megvan adva a felelet arra is, hogy mi végett szövetséget kötött Tisza K. a hierarkhiával? Hogy a pápát és a püspököket elaltassa, hogy az alatt ő a *protestantizmus politikai hegemóniáját az ország felett véglegesen megállapítsa,*

vagyis, mivel ez harcz nélkül nem mehet, az ország békéjét egy felekezeti érdekében feldulja. (?) Jellemtelen eljárás volt tehát T. K. eljárása a pápasággal szemben stb." Azután így végzi: „Factum infectum fieri nequit. Tisza kudarcza bevégezett tény. Vergődhetik még sokáig, csinálhat még sok galibát: a tiszteletet, hogy feddhetetlen ember, elvesztette s a nagy emberek sorából kibukott véglegesen.“ Mindez tehát azért, az ultramontán logika szerint, mert Tisza a pápát megcsalta, mert a kulturharcot megcsinálta s a protestantizmus politikai hegemóniáját az ország felett meg akarta alapítani. Ez leve tehát az erkölcsi halál okozója! Nem tartjuk szükségességnek rámutatni e beszédekben foglalt arczátlanságra és bárgyúságra; hiszen azok felettebb szembeütők. De némi tanuságot meríthetnénk belőlök. Lehetetlen be nem látni, hogy mennyire méltó pendantja e felfogás, annak a felfogásnak, a mely Tiszát minisztersége ideje alatt a protestantizmus árulójának hirdette s a szenvedélyeket ellene saját egyházában odáig felizgatta, hogy készek lettek volna őt kiközösíteni. Az egyháztól s a protestantizmus ügyétől elidegeníteni ugyan nem voltak képesek, de nem rajtok mult. Tisza, minisztersége után, látható előszeretettel és érdeklődéssel keresett ismét tért nagy értékű munkaerejének egyháza közéletében. Annak a törekvésnek azonban annyi sikere megvolt, hogy Tisza tevékenységét annak idejében, a mikor egyháza érdekében is legtöbbet tehetett volna, meglehetősen megbénította. Balsiker biz' ez! Azért kell óvakodnunk attól, hogy egyházi ügyeinket s egyházi közéletünk embereit az országos pártpolitika szemüvegén keresztül nézzük s a szerint mérlegeljük, hogy az ilyen balsikereket egyházunk jóvoltáért elkerülhessük! Óvakodnunk kell attól, hogy egyházunk legjobb erőit, oszlopos embereit az egyháztól elidegenítsük s lehetetlenné tegyük őket csupán azért, mert függetlenségiük vagy kormánypártiak. Különben az sem érdektelen, hogy a Religio ugyanazon számban bánik el hasonló módon *Jules Ferryvel*, Franciaországnak a napokban meghalt legnagyobb államférfiával, a ki hazájának tett nagy szolgálataiért évekig gyűlölettel és üldözéssel jutalmaztatott. Halálában isten kezét látja. „Meghalt — mondja — örömeiben, mikor ismét felemelkedett a szenátus elnökévé!“ S vajjon miért? Csak azért, mert kiüzte a szerzeteseket s útjába állt a papi visszaéléseknek az iskolákban; ezzel „beoltotta az atheismust a francia köztársaságba.“ Azért van hát olyan kordialis viszony a köztársaság és a pápa között! *Risum teneatis!*

— Az 1848. évi szabadsági eszmék legnagyobb előharczoja és még élő képviselője, *Kossuth Lajos* nagy hazánkfia a sepsi-szentgyörgyi székely küldöttség előtt határozottan a polgári házasság mellett nyilatkozott és sajnálatát fejezte ki a felett, hogy a parlament minden tagja nem ért egyet e nagyfontosságú kérdésben. Hogy mennyire át van hatva a nagy hazafi a szabadelvű eszmék és intézmények kultusza által, mutatja az is, hogy ő, a ki kérlelhetlen tiltakozást képvisel mai államrendszerünkkel szemben, e rendszer alapján álló kormány támogatását is ajánlja a polgári házasság kérdésében. Nem tudjuk, hogy lesz-e bátorságuk még ezután is 1848-ra és Kossuth nevére hivatkozni azoknak, a kik a liberális kérdésének legelső határozott felvetése alkalmával cserben hagyták annak lobogóját, holott addig azt használták fel harci jelvény gyanánt. Most látjuk, nem harcz, az eszmék harcza, hanem bizony csak közönséges életmód volt az is.

— Az országos prot. tanáregyesület ügyében ápril 6-ikán bizottsági ülés tartatik Debreczenben, a fő-

iskola tanácstermében. Megjelenési szándékukat eddig a következő tanárok jelezték: Radácsi György és Buza János S.-Patakról, — Szakács Mózes Székely-Udvarhelyről, — Szlávik Mátyás Eperjesről.

— Szász Károly, egyházunk jeles püspöke, a protestáns irodalmi társaság mult heti estélyén rendkívül érdekes és tanulságos előadást tartott a napirenden levő egyházpolitikai kérdésekről. Addig is, a míg részletesen ismertethetnők e fejtegetéseket, megemlíti, miszerint a zsidók reczepeziójáról szólva, megjegyzi, hogy szerencsésen átestünk az antiszemitizmus lázán, mely a *mily esetlen, oly keresztvéntelen is volt* s magyar józan eszünknek úgy, mint *szabadelvűségünknek gyalázatára vált*. Azt tartja, hogy a hazafias és magyarosodó zsidóságot a vallásszabadság kötelékével szorosabban is hazánkhoz és nemzetünkhöz csatolni magunk iránt s irántuk egyenlően köteleességünk. (Kossuth is melegen szólt a zsidóság mellett.) A kath. autonomiáról szólva, feltűnőnek tartja, hogy még a törvényesen be nem vett zsidóságnak is van önkormányzata, *de a legnépesebb s ma is leghatalmasabb katolikus egyháznak nincsen*. A kath. autonomia természetesen nem is fejlődhetett az állammal való szoros kapcsolat és a hierarkhia miatt. Olyan autonomiája nem is lehetne a kath. egyháznak, mint a protestánsoké, sőt sokan *contradictio in adjecto*-nak, fából csinált vas-*karikának* tartják. De mégis, szerinte, sok üdvös működésre nyílnak tér a szűkebb körű kath. autonomia által is. Végül határozottan a kötelező polgári házasság mellett foglalt állást. Örömmel veszünk tudomást arról, hogy egyházunk ilyen kiemelkedő alakjai is találnak helyes utat és módot arra, hogy egyházunkat is érdeklő eme fontos napi kérdésekre nézve közönségünket szakavatottsággal tájékoztassák, a nélkül, hogy ilyen czélokra a templomi szószekeket használnák fel.

— Lelkészelölés. A N.-K.-Madarason megüresedett lelkeszi állomásra kijelöltettek: Vértessy Mór b.-tor-dai, Rupp Károly rákóczi rendes-, s Kövendi Dénes, Szabó Imre és Szász Gusztáv segédlelkészek.

— A „Debreczen“ jubileuma. Késünk ugyan vele, de mindenesetre közölni óhajtjuk, hogy *mult hó 15-én* fennállása 25 éves öröm-ünnepét ülte egyik helyi lapunk, a „Debreczen“. Ezen a napon ünnepi számot adott, melyet különösen érdekessé tettek úgy az eltelt negyedszázadra vonatkozó visszaemlékezések, tanulságos feljegyzések a lap életéből, mint a nagyszámban beérkezett emléksorok, melyeket a lap számos barátai és több jeles írók küldöttek be ezen alkalomra. Estve társas vacsorát rendeztek, melyen pártkülönbség nélkül tekintélyes férfiak, városunk jelesei vettek részt. A „Debreczen“ fontos missiót teljesített negyedszázados pályája alatt, főként városunk s — készséggel el kell ismernünk — anyaszentegyházunk, iskolánk ügyeinek terén. Többnyire ifjú szerkesztői ifjú lelkesedéssel, nemes ambícióval s ideál törekvésekkel szolgálták a közügyet. Szívélyes örömmel kívánjuk tisztelt laptársunknak, általunk, a protestánsok által istápoltt szabad eszmék, liberális gondolkodás, felvilágosodottság, haza és egyházszeretet barátjának, hogy „ad multos annos!“

— Vallásüldözés Magyarországon. Ilyen cím alatt közli a M. Á. a Holczman Zsigmond plébánosra hozott alispáni 2-od foku ítéletet, melynek értelmében a nevezett plébános az általa megkeresztelt ev. reform. vallásu fiugyermek keresztelésére vonatkozó bizonylatnak az illetékes ev. reform. lelkeszi hivatalhoz való át nem tételért tíz forint pénzbüntetésre ítéltetett. Közli pedig ezt a M. Á. „annak bizonyítására, hogy a Csáky-rendelet alapján még mindig folytatják a katolikusok

üldözését.“ Hát ha az alkotmányos törvényhozásnak a törvények végrehajtására kötelezett miniszter érvényt szerez: no, ez „vallásüldözés.“ Hanem mikor 1608-tól 1868-ig előbb 260 esztendőnek kellett eltelni, míg az 1868. évi LIII-ik t. cikk megszülethetett, mely eltelte 260 év egyháztörténeti lapjainak egy részét a protestáns lelkészek elűzésének, templomoknak erőszakoskodásoknak és sok egyéb előszámlálhatatlan erőszakoskodásoknak ma is kinos emlékü eseményei töltik meg: oh, ezek nem voltak üldözések; sőt a mai napig is hirdetett felfogásrólunk, az „eretnekekről“, kik közül akad egy-egy, a ki „vissza tér“ (persze az egyedül idvezítő egyházba, honnan ki tudja hányadik őse valamikor „kitért“); maga a pápista papság magatartása nemcsak az elkeresztelési kérdésben, de minden körülmények között, valahányszor mindenkor önző érdekeik megrövidítését képzelik: alapjában véve nem vallásüldözést involvál-e, a fanatikus türelmetlenségnek minden jelenségeivel? Nem Csáky gróf üldöz titeket tisztelt atyámfiai, hanem üldöz, mint a sötétség madarait szokta, a felvilágosodott kor ragyogni kezdő napja!!

— **Ha már benne vagyunk**, emlékezzünk meg még erről is. T. i. azt olvassuk, hogy a gyulafehérvári római vallású püspöknek a pinczéiben nagy kárt tett a tűz. Elégett nemcsak a sörgyár, de a pinczéiben sok bor, sör lett a tűz áldozata, s jó szerencse, hogy az a pincze is tüzet nem kapott, mely tele volt *szeszszel*. Egy pár klérkális lap szörnyen megbotránkozott volt nem régeből egyik ev. ref. püspök azon az eljárásán, melynél fogva alkotmányos egyházi főhatóság megbízásából értékpapír-üzletbe vegyült. A megbotránkozást mi ez uttal nem akarjuk viszonzni, a mikor különben azt tudjuk meg, (a miben épen úgy nincs semmi különös, mint az értékpapírok eladásában vagy vásárlásában) hogy a gy.-fehérvári római vallású püspöknek van (vagy volt) sörgyára, vannak sörrel, borral és szeszszel megtöltött pinczéi, a mely dolgokkal való foglalkozást különben azt a vallást követő szintén Isten képére alkotott emberek szokták üzni, a kiket a római vallásuk nem óhajtának „reczipiálni“. Különben megjegyezzük, hogy az volna a sajnálatos, ha az értékpapírok felől keletkezett s tán irigység-szülte pornak felverésében a szelindítást valamelyik „Brutus-fiam“ cselekedte volna.

— **Káplányhiány.** A nagy-bányai káplántanítói állásra a kitézött időig csak egyetlen pályázó akadt. — Pedig az állás elég tisztességes: lakáson kívül 500 frtnál több készpénz fizetés, dolog pedig igazán édeskevés, mert predikálni vagy temetni csak nagy ritkán kell, tanítani pedig a vallást hetenként 10—12 órán még élvezet. — Van a nagy-bányai egyházmegyében akárhány rendes paptársunk, kinek sokkal kevesebb a fizetése, dolga ellenben százszorta több, mert a földművelés veszi igénybe idejének és erejének java részét. Ha így állunk: ide s tova meg kell szünni sok ekklezsiánknak. Egyébiránt köztudomásra hozom, hogy a kiket netalán az énektanítástól való vonakodás tartott vissza a pályázattól: még jelentkezhetnek, mert az csak egyszerű jámbor óhajítás volt s nem lesz feltétlenül szükséges. — *Gergely Károly*, lelkész.

— **12 kérdés.** Ama nagy napokban, melyek nemzetünket évszázadokkal vitték előbb, a haza lelkes fiai 12 pontban csoportosították a kérdést: mit kíván a magyar nemzet? Azóta sokféle variációban állították össze különféle czélok felé való törekvésben a hisztorikus 12 numerust. Legközelebről a H.-Böszörményben Dobó Sándor ev. ref. tanító szerkesztése s kiadásában megjelenő „Prot. Tanítók Lapja“ márczius 26-án megjelent

13. számában, az utolsó órában czimü vezércikké végén e kérdésre: Mit kíván a magyar tanítóság a tanítói állás és a tanügy érdekében?! a következőleg felel: 1. Teljes tanzabadságot. 2. Külön közoktatásügyi miniszteriumot. 3. Évenkénti képviselői országos tanítógyűléseket a nevezetesebb tanügyi kérdések megvitatására. 4. Szakfelügyeletet. 5. A tanfelügyelet reformját, fokozatos előléptetést a tanfelügyelet körében. 6. Szolgálati pragmatikát. 7. 600 frt fizetési minimumot, 100—150 frt lakbért, hol természetben tisztességes lakást nem adhatnak. 8. Az 5 éves korpótlékot, tekintet nélkül az iskolák jellegére. 8. A tanítói továbbképzés érdekében egy általános paed. közlöny létesítését s póttanfolyamok rendezését, vármegyénként tanszermuzeumok alakítását. Tanterv revíziót. 10. Külön orsz. népiskolai tanács felállítását. A tankönyv-monopólium megszüntetését. 11. A nyugdíjtörvény sürgős revízióját. Aggtársainknak a nyugdíjalapból nyugdíjazását. 12. A nemzetiségi izgatások teréről szolgáló iskoláknak azonnali államosítását. — Szívesen aláírjuk. S ha már ennyire benne vagyunk a részletekben, mi még egynehánynyal megtoldanók a pontokat. Hogy többet ez úttal ne említsünk, a 13-ik pont leane a kvalifikációs igények emelése. Mert ezt semmiféle póttanfolyammal nem lehet pótolni.

— **Templomi szolgálatok a debreczeni egyházban az ünnepek alatt.** Régi vágyunk, hogy e czímet állandóan felvehessük különféleink közé. Ezuttal megkezdjük s ha csak terünk engedí, folytatni fogjuk. Nagypénteken délelőtt: nagytemplomban predikált Kassay Béla s. l., kis templomban Tóth István s. l., kossuth-utcai templomban Dicsőfi József, ispotály templomban K. Tóth Kálmán rendes lelkészek. Délután: a nagy templomban Mindszenty Imre s. l., kis templomban Elek István s. l., az új és ispotálytemplomokban a legátusok predikáltak. Husvét első napja reggelén: a nagytemplomban predikált Dicsőfi József, kistemplomban Kiss Albert, az újtemplomban Némethy Lajos, az ispotály templomban K. Tóth Kálmán rendes lelkészek. A többi alkalommal az ünnepen a legátusok szolgálnak.

— **Felhívás a magyar protestáns írókhoz.** Dombay Lajos, békés-gyulai lelkész barátunk felhívást intéz Lapunk útján is a magyar prot. írókhoz, hogy a Szinnyei József által Budapesten, a M. Tud. Akadémia megbízásából kiadott „Magyar írók élete és munkái“ czimü nagy műben leendő felhasználás, kidolgozás végett küldjék be hozzá életrajzaikat és irodalmi műveik jegyzékét. Ő ugyanis minden előleges felszólítás nélkül felajánlotta szolgálatkészségét az adatok gyűjtésére, mit Szinnyei készséggel fogadván, megbízásával szíves volt őt kitüntetni. Kéri ez okból első sorban lelkésztársait s általában minden irodalombarátot, hogy a fentjelzett műhöz szükséges adatokat, a mennyiben önmagukat vagy másokat illetőleg ily adatok rendelkezésük alatt állanak, juttassák el hozzá, vagy — ha ezt bármely oknál fogva tenni nem akarnák — küldjék egyenesen Szinnyeihez, hogy minél nagyobb legyen száma a buzgó közreműködőknek e munka létrehozásánál s minél teljesebb lehessen ezen magyar írók névtára. Némi tájékozást nyújthat az akadémiai bizottság azon kijelentése, hogy „*ne csak az önállóan megjelent művek szerzői, hanem, a mennyire lehet, a folyóiratokban szétszórtva található értekezések s egyéb érdemes művek írói is fölvevessenek a névtárba*“. Ez irányelv szem előtt tartása mellett melegen óhajtja Dombay barátunk, hogy általában minden illetékes egyén helyet találjon e névtárban s különösen, hogy lelkészeink közül senki ki ne maradjon, kinek ott helye lehet s a felemlíttetésre érdemes, — úgy a most élők, miként a már

elhaltak sorából! Ne gyakoroljunk azért tulszigoru kritikát e tekintetben sem önmagunkat, sem másokat illetőleg! Közös akarattal hordjunk egybe minél nagyobb adathalmazt! Ajánljuk e felhívást mindazon protestáns lelkészeink, világi embereink figyelmébe, kik igényt tarthatnak arra, hogy Szinnyi hatalmas művébe magok bekerüljenek, vagy kik egyes protestáns írók életét s műveit akarják azon műben látni. Igenis, küldjék be életrajzi adataikat s műveik jegyzékét vagy a felhívást kibocsátott lelkész úrhoz, vagy, a mi kétségtelenül még egyszerűbb dolog, magához Szinnyi Józsefhez, mint a M. Nemz. Múzeum hirlap-könyvtár őréhez. Van alkalmunk látni, hogy mily igen kevés irodalmi működés után is belekerültek egyesek a műbe, — tehát csakugyan nincsenek a tartózkodásra, a tulszerénykedésre. Hadd alkossanak a magyar protestáns írók egy hatalmas phalanxot abban a munkában! Tájékozásul megjegyezzük még, hogy eddig 17 füzet jelent meg Szinnyi névtárából, mely most az *Ember* névnél jár. Azt hisszük, hogy végül lesz még egy pótfüzet a rendes betűsorból kimaradt írók számára.

— **A debreczeni főiskola** ez idő szerinti 163 legációjából 16 egyház élt azon szokásos joggal, melynél fogva a főiskola ifjai közül megnevezte azt a tanulóifjút — többé-kevésbé az egyházi főhatóság által meghatározott formák megtartásával — a kit ezen husvét ünnepre ünnep követjéül óhajtott, 20 egyház nem kért legátust. Hogy csak ennyi ugynevezett specifikáció történt: az még kedvező jelnek mondható, máskor jóval több volt. Még a legátust nem kérő egyházak száma is apadt, bár nem sokkal az előző esetekhez mérve. Mindkét eljárásához van egy pár szavunk. Évek során át jelezni szoktuk volt ezelőtt tanszak szerint csoportosítva a legációba bocsátott tanítványaink számát. Egyszer-egyszer azt is megemlítettük, hogy *hány egyház* nem kért legátust. Ezen kívül élénk figyelemmel kísértük ugy a specifikáló mint e legátust nem kérő egyházak eljárását. Az igazság ellen szólnánk, ha egyházaink azon nemes szándékát, melynél fogva valamely kiválasztott, arra méltó, arra igényt is tartható ifjat egyházába specifikál s ez által olyan javadalmazásban részesíteti, mely annak még nem jutna meg tanuló pályájának éppen ezen évében, kifogásolni akarnók. De, ha rámutatunk az ilyen specifikációk előállása körülményeire, ha rámutatunk arra, — hogy nagyon kevés kivétellel — azt az illető specifikált ifju vagy valamely hozzá tartozója az illető egyháztól sokszor igen alkalmatlan módon unszolja ki, s zaklatja az illető egyházat annak lelkészét hajlama s meggyőződése ellenére olyan eljárásra, melyből a zaklatóra más, érdemesebb ifjak kárára nagy anyagi előny háramlik: sokszorosan okunk van arra, hogy a lelkész uraknak azt ajánljuk, hogy csak cum grano salis adjanak helyet az ily nemű megkereséseknek. Kényesebb kérdés már a legátust nem kérő egyházak, illetve (ott, a hol!) lelkész urak eljárása. Távol legyen tőlünk, hogy számos, szükségben levő egyházunk azon intézkedését, melynél fogva terhein az által is könnyíteni óhajt, hogy egyszer-egyszer legátust nem kér, kifogásoljuk. Hiszen ilyenkor a lelkészen van a sor, hogy viselje az ünnepi terhet, s *kötelességismerő lelkész* nem is tehet másként, ha csak illuzóriussá nem akarja tenni a templomi szolgálat végzését szabályozó zsinati törvényt. Azonban mert tudjuk, hogy némely egyház (még pedig tehetősebbek közül) egyáltalában nincs oly nyomasztó helyzetben, hogy ily nemű megtakarításokat kívánjon magának megengedni, sőt mert azt is tudjuk, hogy némely egyházba (habár nem kért

is követet), megszokott jellenni egy-egy ifju, a ki aztán bemutatja magát a gyülekezetben, mint a „debreczeni főiskolából kibocsátott ünnepkövet“, holott itt arról senkinek sem lehet hivatalos tudomása; s mert ráadásul némelyik egyház az ily eljárást úgy látszik egészen rendszeresíteni óhajtja: hát már ez ellen igen sok okból van kifogásunk. Ily eljárással rövidül a főiskola érdeke, melynek falai között az az ifju kiképzését nyeri; mert hiszen ünnepenként a főiskoláról s annak szénioráról, százados szép szokás szerint megszoktak emlékezni egyházaink nemes adományok küldésével. Rövidséget szenved 18—20 ifju, a ki egész éven át a különböző iskolai hivataloknál ingyen teljesíti azokat a szolgálatokat, melyeknek elvégzésére különben tetemes összegbe kerülő irnoki állásokat kellene rendszeresíteni. Valóban, ha a *specifikáció* egy része visszaélés: ez utóbbi eljárás, ha ily alakban áll elő, nem egyéb mint *sajnálatos kiájtása* a méltányos igazságnak. Lejátszása után a jogtalanul kedvezményezett ifjunak törvénytisztelő hajlamai megcsappannak, s végre belejön, hogy ezt az „üzletet“ egész sportszerűleg üzi tartózkodás nélkül. Hajlandóságot érzünk magunkban jövőre közölni az indokok jelzésével a legátust nem kérő egyházak névsorát. Különb, hogy ez eljárás az illető egyházi előjáróság, presbyterium tudtával történik: abban nem akarunk kétkedni.

— **Halálozások.** Kun-Szent-Miklósról vettünk egy gyászlapot, mely szerint *Tóthfalusy Pál* ottani köz- és váltó ügyvéd, márczius hó 25-én, életének 50-ik évében elhunyt. A boldogult debreczeni főiskolánknak volt annak idején növendéke s mindig szeretettel és hálával beszélt az Alma Materről, melyben tanultságát nyerte. Egy igazi kálvinista, egyházat buzgón szerető férfiú hunyt el benne. Hátrahagyott kedvesei kérjenek vigasztalást az Urtól, ki megadandja azt nekik. — Vettük még az *okányi egyház* presbyteriumának gyászjelentését is, melyben mély fájdalommal tudatják, hogy szeretett lelkészök *Makai László* élete 73-ik évében f. hó 22-én elhunyt. — *Andorkó Sándor* jánki tisztársunkat is gyászba borította családjával együtt kis fiának, *Lászlónak* elhunyt. — A *paptamási* lelkész *Veres Imre* haláláról is olvastunk hirt. Nyugodjanak csendesen a minden földi szenvedéseket eltörlő béke és nyugalom hazájában.

— **Olvasóinkhoz.** Jóllehet évnegyedes előfizetést nem hirdettünk, de mivel néhány olvasónk csak évnegyedre fizetett elő, úgy őket, mint általában minden hátralékosokat felkérünk, hogy posta fordultával ujítsák meg az előfizetést, illetve küldjék be haladéktalanul a hátralékot. A mult évről még folyvást nagy mennyiségű követelésünk van kinn. Ha mostani felhívásunknak sem lesz remélt sikere: postai megbízás útján leszünk kénytelenek a sok hátralékot bevenni.

Szerkesztői üzenetek.

Cs. I. A—d Sajnáljuk, de már ki is volt nyomtatva az első iv. mikor az ön küldeménye megérkezett. Várt viszontlátásra! — **D. Gy O—y.** Ez is lekészt, jövő számban jönni fog.

TARTALOM-JEGYZÉK: Husvét ünnepén. Dr. Erdős József. — **Tárcza:** Adalék a reversálisok történetéhez. Benő János. — Az államosítás és a stóla. Kovács Lajos. — **Közéletünk:** Elkészt védelem, ének-ügyünk és egyéb. Lénárd István. — **Irodalom.** — Feltámadott. (Költemény.) Jánossy Zoltán. — **Külföldi apróságok.** — Különnfélék. — Szerk. üzenetek.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

CSIKY LAJOS és Dr. BACZONI LAJOS.